

“МУЛТИРЕЛИГИОЗНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ДУЛОВО”

д-р Деница Крумова Димитрова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме:

В настоящия доклад са проследени добри практики в опазването на християнски паметници на територията на община Дулово, които са резултат на мултирелигиозно сътрудничество в района, като се проследява трансформацията на храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“. Представя се кратък исторически преглед от създаването на този храм до наши дни. Докладът е разработен в рамките на проект ДН15/4 „Създаване на модел за опазване, популяризиране и социализация на християнските храмове в България“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“.

Ключови думи: *мултирелигиозно сътрудничество, опазване на християнски храмове, добри практики*

Въведение

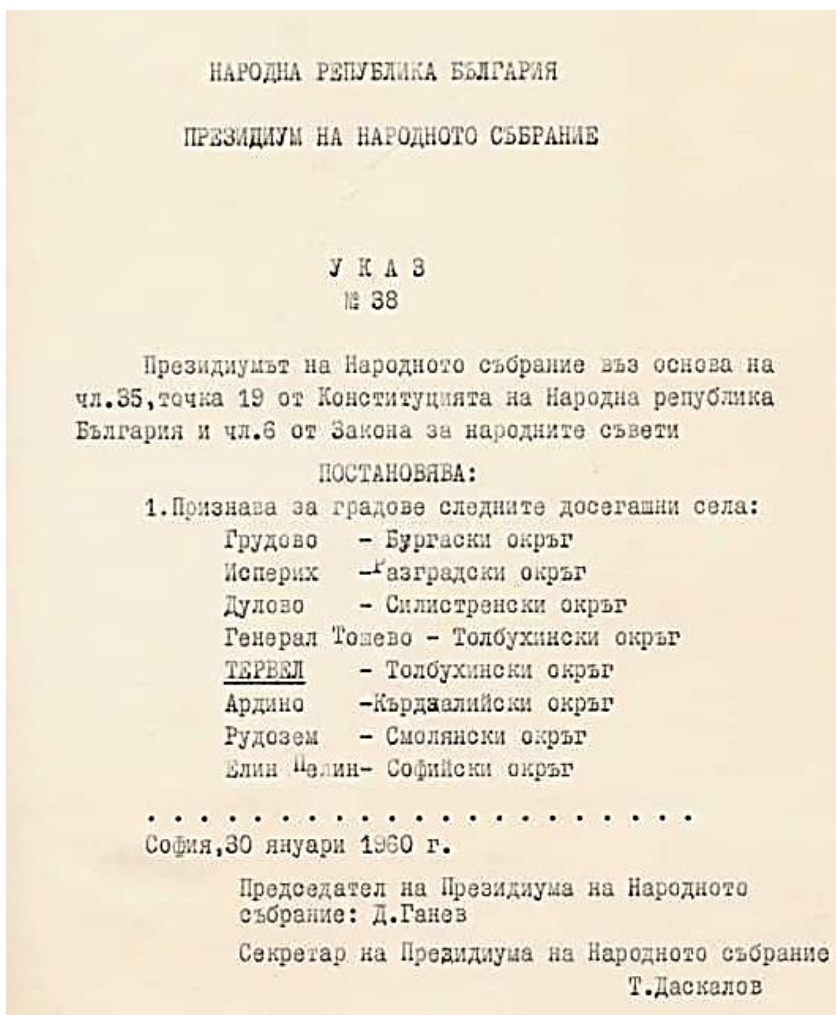
Обект на настоящото изследване е община Дулово, намираща се в североизточна България, разположена в южната част на област Силистра. През годините община Дулово се окроила, като една от най-активните общини с мултирелигиозно население, в осъществяването на редица инициативи и дейности по опазването както на църковните храмове, така и на джамиите намиращи се на територията на общината. В настоящия доклад се разглеждат добри практики в опазването на християнските паметници на територията на община Дулово, като акцент се поставя върху опазването на Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“ намиращ се в центъра на общинския град.

История на град Дулово

Намерено в турско-арабски документ, който се съхранява в Националната библиотека “Св. св. Кирил и Методий”, първото писмено сведение за град Дулово датира от 1573 г. Според историческа справка на сайта на Община Дулово, преди Освобождението там се заселват български семейства от Преславско. В резултат на нееднократното му опожаряване оцелелите жители съумяват да основат селище наречено Аккадънлар (Бели кадьни). Преди и с името Чардак. Според различни източници през 1878 г. в населеното място живеят общо 100 турски и 25 български семейства, а общото население възлиза на 900 жители.

В периода от 1878 до 1940 г. селището се намира в пределите на българската държава, а през останалото време е в пределите на Румъния. По силата на

Крайовската спогодба, през 1940 г. отново е част от територията на България. Две години по-късно, с МЗ № 2909/обн. 31.07.1942 г. с. Аккадънлар на с. Дулово на името на славната българска династия Дуло. – преименува. През 1946 г. населението вече е 1841 жители, а 10 години по-късно стават 5910 души. На 31.01.1960 г., с указ на Народното събрание Дулово е обявено за град. [2]

Фиг. 1. „Препис от указ № 38 на Народното събрание от 31.01.1960 г.

Население. Етнически състав

Разположена на площ от 566,356 km², Дулово е най-голямата сред 7-те общини на област Силистра, като реално съставлява 19,9% от територията на областта. Община Дулово обхваща 27 населени места.

Дулово е 3-тият по население град в областта след градовете Силистра и Тутракан.

**Таблица 1. Численост и дял на етническите групи
сперед преброяването на населението през 2011 г.**

Населено място	Общо	Българи	Турци	Цигани	Други	Не се самоопределят	Не са отговорили
град Дулово	6537	2946	2349	458	22	34	728
		45,06 %	35,93 %	7 %	0,33 %	0,52 %	11,13 %
село Межден	633	273	275	54	30	0	1
		43,12 %	43,44 %	8,53 %	4,73 %	-	0,15 %
село Черковна	578	0	48	364	128	0	9
		-	8,30 %	62,97 %	22,14 %	-	1,55
село Грънчарово	487	249	225	0	0	0	10
		51,12 %	46,20 %	-	-	-	2,05 %

Добри практики в опазването на християнски паметници на територията на община Дулово

През 2012 г. местният предприемач и бизнесмен Годор Тодоров създава сдружение с нестопанска цел “Опазване и ремонт на храмове и обществено значими обекти” от Дулово, чийто председател е самия той. Тогава възниква и идеята и за цялостния ремонт на храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“. Освен църковния храм в град Дулово, през последните години се строят или се реставрират няколко храма на територията на община Дулово.

Село Межден

През 2001 година в центъра на село Межден, община Дулово е поставен камък за строежа на нова църква. Въпреки, че мястото е било избрано още през миналия век, различни исторически и политически събития, отлагат във времето момента в който жителите на село Межден ще се радват на нов храм. Жители на селото разказват, че в този период се случват много неприятни и тежки събития, като факта, че са починали много млади мъже в селото. Според някои от най-възрастните жители това е наказание за това, че на мястото на църквата стои камък и нареченото място дълги години не е било застроено.

Историята стига до Никола Попов, който има имот в село Межден, но по стечение на обстоятелствата е заживял в Северозападна България. Той спонтанно взема решението да помогне на жителите да получат дългоочаквания християнски храм. През 2016 г. със собствени средства Никола Попов започва строежа на новия храм „Св. Николай Чудотворец“, като жителите споделят, че „Първата копка, полагането на камъка и кръста става по жътва- на 9 юли 2018г.“. Освещаването на църковния храм е било планирано за 06.12.2020г., но заради пандемията се отгала за 9 октомври 2021г.

Според източници, проектант на храма е арх. Мирослав Орлов от Силистра, а по изграждането на храма са работили инж. Димитра Желева,

строителни групи от региона, жителите на селото и не на последно място - църковното настоятелство. Благодарение на Петър Ванъов от Велико Търново и Иван Николов от село Грънчарово (общ. Дулово), храмът разполага с красив дърворезбован иконостас и специални църковни порти. По информация на жителите, специалната, 150-килограмова камбана е поръчана и изработена в Атон, Гърция. Полагането на камъка и кръста за новата църква е станало на 9 юли 2018 г. – по време на жътвата. На събитието са както жители на селото, така и жители от други населени места в община Дулово. Тогава отец Добри Чаков е осветил мястото и е дал благословия за изграждането на новия църковен храм в село Межден. [4]

Фиг. 2 и 3. „Новият храм в с. Межден и неговото освещаване“.

На 11.10.2021 г., по личното желание на Доростолския митрополит Яков, ритуалът по освещаването е водено Западно и средноевропейски митрополит Антоний. На събитието присъстват и петима митрополити и четирима епископи от България, Румъния, Украйна и Молдова и много свещенослужители. Сред тях - Доростолският митрополит Яков, Русенския митрополит Наум, Западно и средноевропейски митрополит Антоний, епископ Сионий- игумен на Бачковския и Троянския манастири, архимандрит Василий-протосингел на Софийската митрополия. Според църковните канони, когато на освещаване се съберат 3 митрополита, на това място слиза Светият дух, а в Межден бяха повече от трима църковни деятели и много миряни. [5]

На освещаването на новата църква „Св. Николай Чудотворец“ в село Межден присъства д-р Юксел Ахмед, кмет на Община Дулово. Една от неговите задачи, бе да връчи поздравителен адрес на Петранка Николова, майка на Никола Попов, който изгради църквата.

Грънчарово

През 2019 г. стартира кампания за събиране на средства за обновяване на църквата „Успение Богородично“ в село Грънчарово. Църковният храм в дуловското село е построен през 2008 г., но от години не е правен ремонт. Според думи на г-н Петър Иванов, кмет на село Грънчарово, храмът започва да се руши „Покривът тече, външната мазилка а сградата се рони, а настилката пред храма също се нуждае от подмяна.“ За да подпомогне процеса на събиране на средства самият отец Николай Николов, създава фейсбук страница „Да възстановим храмът в с. Грънчарово“ в която споделя информация за състоянието на храма. През 2021 г. се провеждат редица ремонтни дейности за които отец Николай сам споделя в социалната мрежа. Средствата за обновяването на християския паметник са събрани от жителите на селото – българи и турци. [6]

Фиг. 4. „Публикация във фейсбук страницата „Да възстановим храмът в с. Грънчарово“ за напредъка на ремонтните дейности“.

Фиг. 4. „Църквата „Успение Богородично“ в село Грънчарово – преди и след ремонтните дейности“.

Черковна

С много труд и дарения през църквата е изградена „от пръти и кал“ през далечната 1903 година, като продължава да служи на жителите на дуловското село до 70-те години на миналия век, когато „излиза от строя“. Според жители на селото от онова време се пази името на първия свещеник, служил до т.нар. румънски период, отец Димитър Стоянов. До 1940 г. църквата е обслужвана на румънски език до връщането на Южна Добруджа в пределите на страната ни.

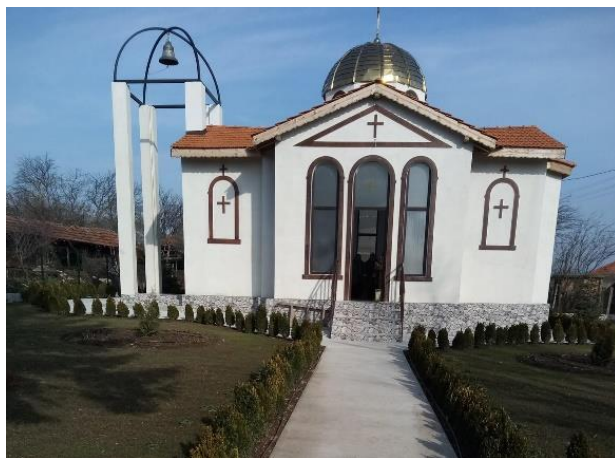
Инициативата за възобновяване на църквата в село Черковна е на Донка Тодорова, която по случайност намира документите на старта църква. От нотариалните документи става ясно, че старата църква и земята под нея, принадлежат на доростолската епархия. През годините г-жа Донка Тодорова намира съмишленици - кой свързан със селото, кой не, но готови да помогнат. Донка Тодорова и съмишлениците и продължили своята борба 12 години за да се стигне до дългоочаквания момент - в село Черковна отново да забие камбаната, която по информация на жителите е останала без език и крита няколко години в избено помещение, за да не бъде открадната от неznайни похитители. Една от съпътстващите инициативи е да се върнат и иконите, които са били изпратени в село Окорш, преди десетилетия. Тодор Тодоров, един от главните съмишленици и спомоществовател на храма в дуловското село споделя, че *„във времена като днешните имаме нужда от подобни средища на духовността за единение с бога, за да имаме в негово лице още*

една сигурна опора, благодарение на която да преодоляваме предизвикателствата на живота.“ В резултат на дългогодишни усилия на връх Стефановден – 27.12.2020г. жителите на селото са свидетели на ритуал по освещаване на храма от Негово Високопреосвещенство Доростолски митрополит Яков.

В малкото село, намиращо се между град Дулово и град Силистра живеят неголям брой християни (под 50 с приходящите от Дулово) и мюсюлмани и роми - представители на различни етнически групи, които въпреки различното си вероизповедание не остават безучастни към изпълнението на идеята. [7;8;9]

Фиг. 5 и 6 „Първа копка и строеж“.

Фиг. 7 и 8 „Новият храм и неговото освещаване“.

Дулово

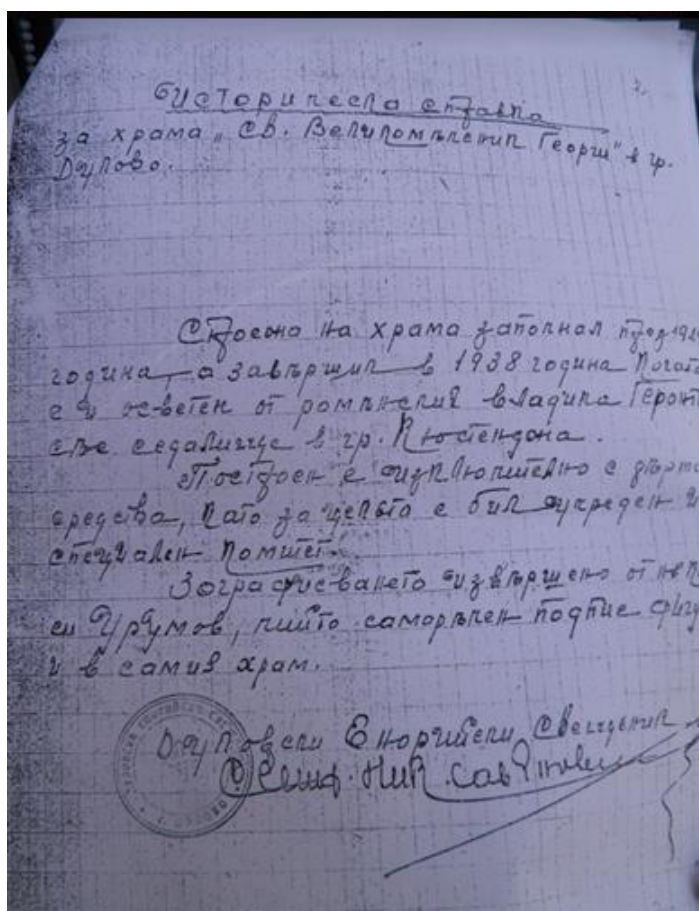
Според източници, когато е осветена църквата "Св. Вмчк Георги Победоносец" в Дулово, не е имало храм никъде, в Дуловка околия, освен църквата в с. Черковна - "Св. АРХАНГЕЛ МИХАИЛ", която била построена от дървен плет и замазана с пръст /кал/ и осветена 1903 година.

Според историческа справка от 1941 г. написана собственоръчно от Дуловския енорийски свещеник Николай Савянов, която се намира в Държавния архив в гр. Силистра, строежът на храм „Св Вмчк Георги Победоносец“ е започнал през 1929г. и е завърши през 1938г. Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“ е построен с дарения на местното население и средства отпуснати от румънската държава. Градежът е дело на смоукия майстор, дядо Нанко от с.Иширково. Попадането на Дуловския край по Румънска власт се отразява върху архитектурния облик Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“.

Фиг. 9 „Камък в предната част на църквата на който се вижда годината в която е започнал строежът“.

В „Летопис на Дуловския край под Румънска власт“ (1913-1916, 1918-1940 г.) проф. Жеко Попов пише „7 ноември 1937г. На този ден е осветена новата църква в Дулово от епископ Григорий. Сред гостите е и силистренския префект Таику Пучеря“. След Крайовската спогодба и присъединяването на Южна Добруджа към Царство България в Дуловския край се преселват от Северна Добруджа много български семейства. По това време енорийски свещеник е бил Андрей Радев. На 17 май 1941 г. в село Аккадънлар /дн. гр. Дулово/ пристига свещеник Николай Савянов. На следващия ден (18 май) той извършва своята първа служба и водосвет в църквата. Според писмена справка от 25 август 1942 г. Дуловската енория е била заселена от 3795 православни миряни – християни. [1]

Фиг. 10 „Историческа справка за храма“

И така повече от 80 години църквата „Св. Вмчк Георги Победоносец“ е духовен център на православно християнство в района. Църквата в Дулово е уникална за Североизточна България с трите си куполни надстройки, в които е вписан християнският символ – Кръстът. Тя е разположена върху обща площ от 600 кв. метра, а близо 150-килограмовата камбана, която е запазена в автентичния си вид, също е реставрирана.

На 6 април 2013 г. започва дългоочаквания от жителите на Дулово ремонт на църквата, който приключва на през първите дни на месец ноември същата година.

До подмяната на покрива, реновирането на фасадата и новата иконопис се стига по идея на Сдружението с нестопанска цел „Опазване и ремонт на храмове и общественозначими обекти“. Пред камерата на телевизия 7 news г-н Тодор Тодоров, председател на дружеството споделя своите мотиви за възстановяването на този уникален за Североизточна България православен храм с думите „Църквата беше в окаяно състояние, покрива беше пред срутване, бяха паднали куполите, кръстовете бяха на земята, което е лоша

поличба”, Църквата беше обраснала цялата в бурени. Сериозен ремонт не е правен от 1973 г. на тази църква. “ По думи на г-н Тодоров, освен цялостния ремонт на покрива, е било необходимо да се шпаклова, измаже и боядиса цялата сграда в бяло, да реставрират кръстовете, камбаната и металните икони, да се сменят прозорците и дограмата. [10;11; 12; 13; 14]

Г-н Тодоров допълва, че обновлението на храмът е било негова мисия, която е приел лично. Сдружението е организирано благотворителната акция за събиране на средства, както и за извършване на цялостния ремонт на православния храм. От Дарения за ремонта на църковния храм са събрани над 100 000 лв., като сред дарителите са християни и мюсюлмани. Според информацията споделена от Председателя на Сдружението *„Строително работните дейности са се извършили изцяло от мюсюлмани“*.

В свои интервюта пред различни медии, г-н Тодоров споделя “Едно от най-важните условия, които УС на сдружението единодушно реши да следва, е всички материали да са първо качество, за да издържат във времето напред. След 100 години нас няма да ни има на този свят, но искаме църквата да съществува и тогава и завинаги напред във времето”. [10;11; 12; 13; 14]

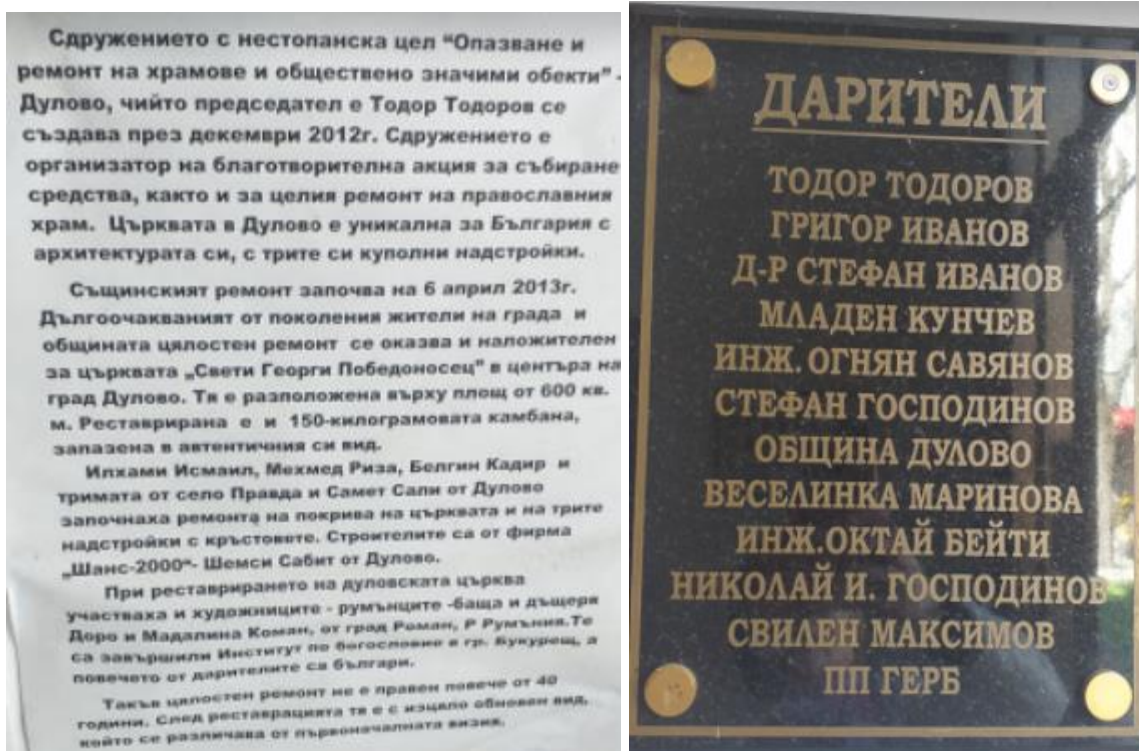

Фиг. 11 „Снимка на предишното състояние, показваща падналите кръстове“

Фиг. 12 и 13 „Ремонтни дейности“

Сдружението, учредено от г-н Тодоров, стартира благородната си кауза с капитал от 22 000 лева под формата на дарение от фирмите “Пътперфектстрой”, “Натали”, “Топлес”, “Бояна-Агро”, както и местните жители Стефан Спасов, Николай Господинов, Октай Бейти и самия председател на сдружението Тодор Тодоров. Сред дарителите за обновяването на дуловската църква са също Община Дулово, ПП ГЕРБ и Стефан Господинов – предприемач от Силистра и народен представител от 41 НС.

Фиг. 14 и 15 „Кратка информация за обновяването на църковния храм, както и списък на дарителите“

Румънски екип от художници - Доронел Коман и дъщеря му Мадалина от град Роман в Молдова, възпитаници на академията в Букурещ, изграфисват църквата, разположена върху 600 кв. м. площ, като за пръв път са изрисувани от двете страни 28 светци. Г-н Коман разказва „*Стилът е неовизантийски, но пък е изпълнен в българската църковна традиционна иконопис. Разбира се каноните трябва да се спазват и това е направено*“.

На 10 ноември 2013 г. Митрополит Амвросий, духовен водач на Доростолска епархия, заедно със свещеници, проведоха ритуала по освещаването пред очите на хиляди дуловчани, жители на общината и гости.

Фиг. 16 и 17 „Освещаване на Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“

Фиг. 18 „Кадри от Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“

Фиг. 19 и 20 „Кадри от Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“

Фиг. 21 Храм „Св. Вмчк Георги Победоносец“ – преди и след

Заклучение

Дулово – малко градче с история и неоговото население, обединяващо различни етнически общности се превръща в един прекрасен пример за мултирелигиозно сътрудничество. „Българи събират пари, турци строят“ – едно от многото заглавия появили се в медиите и интернет пространството, показващи че при строежа или обновяването на християнски паметници, другите етноси помагат и не седят безучастни, така е и когато се наложи възстановяването на някоя джамия на територията на Община Дулово, като някои от примерите за това са създадените благотворителни инициативи за ремонт и възстановяване на джамията в село Черник, а реконструкцията на старата джамия в село Вокил, както и двете джамии в село Паисиево.

ЛИТЕРАТУРА/ REFERENCES

- [1] **Попов, Жеко.** Летопис на Дуловския край под румънска власт (1913-1916. 1918 -1940), Тибо ООД – Силистра, 2010 г.
- [2] **Общинска администрация Дулово:** Историческа справка. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <http://dulovo.egov.bg/DULOVO/home.nsf/pages/bg/NT00000B9A?OpenDocument>
- [3] **Препис** от указ № 38 на Народното събрание от 31.01.1960 г. с който Дулово е обявен за град. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://jordansilistra.blogspot.com/2020/01/8-7.html>
- [4] **Нова църква** в село Межден. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://silistranews.net/2021/10/07/nova-tsarkva-v-selo-mezhden>
- [5] **Община Дулово:** В село Межден бе осветен нов християнски храм. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://dulovo.bg/node/5372>
- [6] **Фейсбук страница** „Да възстановим храмът в С.ГРЪНЧАРОВО“. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://www.facebook.com/groups/3412105428820312/>
- [7] **В дуловското село** Черковна беше осветен нов православен храм: Репортаж на ТВ Европа. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://www.tvevropa.com/2020/12/v-dulovskoto-selo-cherkovna-beshe-osveten-nov-pravoslaven-hram/>
- [8] **Нов храм** в Доростолската епархия ще бъде осветен в село Черковна. Кворум Силистра. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://www.kvorum-silistra.info/news/19213>
- [9] **Нов православен храм** бе осветен в дуловското село Черковна. Редакция „Проватон“. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://provaton.bg/2020/12/27/нов-православен-храм-бе-осветен-в-дуло/>
- [10] **Започна ремонтът** на църквата в Дулово. Кворум Силистра. [Посетен на 15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://www.kvorum-silistra.info/news/5940>
- [11] **„Съживиха“** храм в Дулово. БНР. Посетен на [15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://bnr.bg/varna/post/100347094/syjiiviha-hram-v-dulovo>
- [12] **Дуловчани** присъстваха на тържествена света литургия. Община Дулово. Посетен на [15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://dulovo.bg/node/1033>
- [13] **Българи даряват** за църква в Дулово, турци я ремонтират, румънци я списват. Посетен на [15.03.2022 г.] Достъпен на: http://jordansilistra.blogspot.com/2013/11/blog-post_6.html
- [14] Сдружение ще опазва храмове в Дулово. Novini.bg Посетен на [15.03.2022 г.] Достъпен на: <https://novini.bg/bylgariya/obshtestvo/116792>
- [15] Снимков материал – личен архив на Деница Димитрова, Ивелина Крумова, Годоро Тодоров, Донка Тодорова, Пламен Дачев